

De barmhartige Samaritaan

Een houding van bewogenheid

Jaarthema: Leven uit de bron
Bijbelgedeelte: Lucas 10:25-37

Groiegroepen CGK Groningen
Seizoen 2008/2009, nr. 15

Inleiding

In het kader van het jaarthema “leven uit de bron” besteden we deze maand aandacht aan het *maatschappelijk* leven. In deze vier weken willen we als gemeente nadenken over de vraag welke verantwoordelijkheid de gemeente in de samenleving heeft.

Doel van dit gesprekspapier is om een bijdrage te leveren aan het realiseren van strategisch doel 4 uit de visie van onze gemeente: de gemeente getuigt in woord en daad van het evangelie. Een van de maatregelen in het kader van dit doel is het stimuleren van *een houding van bewogenheid*: dienen is niet een kwestie van een paar activiteiten, het begint met bewogenheid met onze omgeving.

Daarom hebben we als onderwerp voor dit gesprekspapier gekozen voor de gelijkenis van de barmhartige Samaritaan, waarin onze Heer *een houding van gemakzucht en onverschilligheid* onder religieuze mensen aankaart en ons aanspoort om onze agenda in de war te laten schoppen en de handen vuil te maken door persoonlijke betrokkenheid met mensen in nood.

Ontmoeting met elkaar

- ☛ Wie is volgens jou je ‘naaste’?
- ☛ Wat doe jij voor je naaste?

Gebed

Achtergrond

Het tekstgedeelte dat wij vaak ‘De gelijkenis van de barmhartige Samaritaan’ noemen is strikt genomen geen gelijkenis, maar een *praktijkvoorbeeld* – waarbij de conclusie en de opdracht die de luisteraar wordt gegeven het belangrijkste zijn. Het verhaal maakt onderdeel uit van een *gesprek* tussen Jezus en een wetgeleerde, en moet dan ook in de context van dit gesprek worden begrepen.

Het tekstgedeelte in Lucas 10:25-37 raakt aan verschillende belangrijke thema’s in de dagen van Jezus. Het *eeuwig leven* (hoe kan ik er deel aan krijgen?) was een van de hoofdthema’s van de Joodse leraar. Naast *de strijd tussen Samaritanen en Joden* (zijn Samaritanen heidenen of mensen van het verbond?) gaat het gedeelte ook in op het thema van *eredienst versus barmhartigheid* (wat heeft Gods voorkeur?). Tenslotte wordt het thema van *de rechtvaardige mens* (wie is rechtvaardig?) aangesneden.

Het verhaal speelt zich af op de weg van Jeruzalem naar Jericho. Dit was een gevaarlijke en eenzame weg, die bekend stond als “de bloedige weg”. De weg tussen beide steden loopt stijl naar beneden, door bergachtig terrein met veel spelonken en grotten, waardoor dieven zich gemakkelijk kon verstoppen om iemand aan te vallen en vervolgens snel weg te vluchten. Het optreden van rovers was in deze omgeving niet onbekend. Ook was het niet ongebruikelijk om op deze weg priesters of Levieten tegen te komen, op weg van of naar hun tempeldienst.

Het verhaal heeft een bekende vorm. Zoals wij moppen over een Nederlander, een Belg en een Duitser kennen, zo kende men in de tijd van Jezus praktijkvoorbeelden over een Priester, een Leviet en een gewone Israëliet. Vaak hadden dergelijke verhalen een anti-tempel spits, die te vinden was in het *contrast* tussen het handelen van de officiële vertegenwoordigers van het Jodendom en het handelen van de gewone Jood.

De term “Samaritaan” komt van de stad Samaria, de hoofdstad van het gebied waar de Samaritanen woonden. De inwoners van Juda (de “joden”) beschouwden de Samaritanen als afstameling van de kolonisten die door de Assyrische overheersers in het gebied werden gebracht. Samaritanen accepteerden alleen de vijf boeken van Mozes – niet de profeten – als Heilige Schrift. Joden deelden Samaritanen daarom in bij de heidenen en zagen hen niet als echte afstamelingen van Abraham (en dus niet als onderdeel van het verbondsvolk).

Joden en Samaritanen waren bittere vijanden van elkaar. Toen de Joden eens woedend op Jezus waren noemden ze hem een “Samaritaan” (Joh. 8:48). Na de Babylonische ballingschap hadden de Samaritanen zich verzet tegen het herstel van de tempel en in de tweede eeuw voor Christus hadden ze de Syriërs geholpen in hun oorlog tegen de Joden. In 128 voor Christus stak de Joodse hogepriester de tempel van de Samaritanen op de berg Gerizim in brand. In de eerste eeuw was de relatie tussen beide religieuze groepen zeer gespannen, mogelijk vanwege een incident waarin Samaritanen tijdens het paasfeest de botten van een lijk in de tempel strooiden, om zo de tempel te ontheiligen en het vieren van het paasfeest onmogelijk te maken.

Bezinning vanuit de bijbel

Lezen Lucas 10:25-29

1. Een wetgeleerde (een expert op het gebied van de Joodse wet) komt Jezus op de proef stellen.
 - (a) Hoe noemt de wetgeleerde Jezus?
 - (b) Waarom zou een wetgeleerde Jezus op de proef willen stellen? Lees Lucas 2:41-52, 4:15 of 10:17-19.
2. De *eerste* vraag van de wetgeleerde is een vraag naar het leven met God na de dood. Jezus wijst naar *de Wet*. De wetgeleerde citeert uit twee teksten uit deze bron, de *sjema* “Hoor Israël...” (Deutr. 6:4-9) en het gebod “Heb je naaste lief als Jezelf.” (Lev. 19:18). De *tweede* vraag van de wetgeleerde is een vraag om verduidelijking: Wie is dan mijn naaste?
 - (a) Wie is volgens de Joodse wet de naaste? Alleen de Jood of ook de vreemdeling? Lees Leviticus 19:34.
 - (b) Wie blijken de Joden in de praktijk als hun naaste te beschouwen? Lees Matteüs 5:46-47.

Lezen Lucas 10:30-35

3. In vers 30 lezen we dat iemand ‘in de handen van rovers viel’, ‘berooft’, ‘in elkaar geslagen’ en ‘bewusteloos achtergelagen’ werd.
 - (a) Hoe wordt de man hier geschetst? Let op het soort werkwoorden dat hier wordt gebruikt en het woord dat de Nieuwe Bijbelvertaling in vers 31, 32 en 26 gebruikt.
 - (b) Ga na wat voor *behoeften* de man zal hebben na deze gebeurtenis.
4. Toevallig passeren een priester en ook een leviet.
 - (a) Wat was de rol van de priester? En van de Leviet? Met andere woorden, wat kon de man van deze voorbijgangers *verwachten*?
 - (b) Wat *doen* de priester en de Leviet?
5. Dan komt een Samaritaan voorbij.
 - (a) Wat is *de Samaritaan* in de context van het thema ‘naaste’? Wat kon de man van *hem* verwachten?
 - (b) Wat *doet* de Samaritaan? Vergelijk zijn stappen met de behoeften die je bij vraag 3b hebt onderscheiden. In welke behoeften voorziet hij?
 - (c) Wat levert de Samaritaan in? Wat zet hij op het spel door te doen wat hij doet?
 - (d) Wat wordt in vers 33 aangevoerd als de *motivatie* van de Samaritaan.

Lezen Lucas 10:36-37

6. De wetgeleerde vroeg Jezus ‘Wie is mijn naaste?’ Na het vertellen van het verhaal stelt Jezus de man de wedervraag, ‘Wie van deze drie is de naaste *geworden* van de man in nood?’
 - (a) Welk verschil in opvatting over het concept ‘naaste’ zie je hier?
 - (b) De vraag van de wetgeleerde impliceert dat er ook niet-naasten zijn. Is Jezus het daarmee eens? Wie beschouwt Jezus als ‘naaste’?
7. In vers 37 zegt Jezus ‘Ga heen en doe evenzo’. Waar verwijst ‘evenzo’ naar? *Wat* moet de wetgeleerde doen?

Toepassing

8. Jezus zegt, ‘Ga heen..’ Wat betekent het *voor kerk en christenen* dat Jezus deze worden gebruikt? Wat *doet* Jezus hier wat de Zoon in Matt. 28:19-20 en de Vader in Gen. 1:28 (of 2:15) ook doen?

9. De barmhartige Samaritaan is uiteindelijk een fictief persoon. In de kerk gaat het uiteindelijk om de persoon en het werk van Jezus Christus. Wat deed *Jezus* om de mens in nood te redden en hoe motiveert dit jou om hetzelfde te doen? Met andere woorden, hoe verandert het evangelie jouw hart (= wil, verstand en gevoel) ten opzichte van de naaste in nood?
10. Een bekend oudtestamenteisch gebruik is het geven van tienden. Jezus vraagt duidelijk om meer. Jonathan Edwards schrijft dat we zoveel moeten geven dat het 'pijn doet'; als dat wat je opgeeft voor de naaste in nood je niet werkelijk belast of beperkt in je levensstijl, moet je meer geven.
 - (a) Ben je het daar mee eens?
 - (b) Doe je dat ook? Zo nee, waarom niet?
11. Paulus roept de gemeente in Korinthe op om (a) van harte te geven en (b) te geven naar vermogen (2 Kor. 8). Op eenzelfde manier geeft Calvijn als 'regel voor het juist beheer van alle gaven': zet bij het geven geen andere grens dan de grens van je vermogen en zet je grens volgens de regel van de liefde.
 - (a) Waar ligt de grens van jouw vermogen, financieel in het geven aan de armen?
 - (b) En praktisch, in het besteden van tijd en moeite aan mensen die hulp nodig hebben?
 - (c) Wat bepaalt voor jou die grens? Is het de regel van de liefde of een andere regel (bijv. de regel van 'als ik geld over heb' of de regel van 'wat er op tv is')?
12. Een cultuur van bewogenheid vraagt om prediking. Volgens de Amerikaanse praktisch-theoloog Tim Keller slaapt in elke christen 'een hart voor de mens in nood', totdat het wakker geschud wordt door een predikant die Gods genade in verband brengt met de dienst van barmhartigheid. Bedenk een aantal relevante bijbelteksten (of onderwerpen waar je vragen over hebt) en waar je graag een preek over zou horen. Je zou deze vragen naar je predikant kunnen sturen.